

PALESTÍNČANIA, OBČIANSKA VOJNA V LIBANONE A SÝRSKA INTERVENCIA (1976)

PALESTINIANS, CIVIL WAR IN LEBANON AND THE SYRIAN INTERVENTION (1976)

*Tomáš Michalák*¹

Keď sa v Libanone rozhorela občianska vojna, Sýria musela voči nej sformulovať svoju politiku. Vojna a smer, ktorý nabrala, pôsobila sýrskej vláde ťažkým dilemu. Sýria, dlhodobo sa snažiaci nastoliť nadvládu nad Libanom aj nad Organizáciou za oslobodenie Palestíny (OOP), musela postupovať opatrne. Nemohla do konfliktu zasiahnuť otvorene na strane moslimských, ľavicových a palestínskych síl, aby tak nevyprovokovala USA a Izrael, ktoré by mohli zasiahnuť na strane kresťanskej falangy a pravice. V predkladanej štúdií objasňujeme príčiny a dôvody, ktoré viedli k sýrskemu vpádu do Libanonu v roku 1976. Hoci prítomnosť Palestínčanov v Libanone bola jednou z príčin vypuknutia občianskej vojny v roku 1975, oficiálna politika OOP bola taká, že organizácia sa nebude politicky angažovať vo vnútornom konflikte Libanonu a bude sa snažiť pôsobiť ako mediátor medzi znepriatelenými stranami. V štúdií preto zdôrazňujeme úlohu Palestínčanov v libanonskom konflikte, ktorému sa najmä oficiálne palestínske najvyššie miesta chceli vyhnúť.²

Kľúčové slová: Libanon, Organizácia za oslobodenie Palestíny, Libanonské národné hnutie, Sýria, občianska vojna, Izrael.

When the civil war erupted in Lebanon, Syria had to formulate its policy towards this country. The direction which war took caused the Syrian government a difficult dilemma. Syria which had tried to impose long-term domination over Lebanon and also over the Palestine Liberation Organization (PLO) had to proceed with caution. Syria could not have intervened in the

¹ PhDr. Tomáš Michalák. Historický ústav, Slovenská akadémia vied, Klemensova 2522-19, 811 09 Bratislava, email: tmichalak@centrum.sk.

Vyštufoval odbor politológia – orientálne štúdiá na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde obhájil aj rigoróznou prácu. V rokoch 2008 až 2011 bol spolupracovníkom Inštitútu blízko-východných štúdií a v rokoch 2011 a 2012 pracoval na Oddelení krajín Blízkeho východu a severnej Afriky na Ministerstve zahraničných vecí Slovenskej republiky. V súčasnosti je doktorand na Historickom ústave SAV. Venuje sa moderným politickým dejinám arabských krajín Blízkeho východu.

² Štúdiá bola vypracovaná v rámci grantového projektu VEGA 2/0141/12.

conflict on the side of the Muslims, leftists or Palestinian forces because that would have provoked the U.S. and Israel to help the phalanges and the Christian rightists. In this paper we explain the causes and reasons which led to the Syrian invasion of Lebanon in 1976. Though the presence of Palestinians in Lebanon was one of the causes of the outbreak of civil war in 1975, the PLO's official policy was that the organization was not politically involved in the internal conflict in Lebanon and would seek to act as a mediator between the warring parties. The article therefore emphasizes the role of Palestinians in the Lebanese conflict, which the official Palestinian representatives wanted to avoid.

Key words: Lebanon, Palestine Liberation Organization, the Lebanese National Movement, Syria, civil war, Israel.

JEL: F51, Y80

1 ÚVOD

Cieľom predkladanej štúdie je preskúmať historické a politické udalosti, ktoré viedli k intervencii sýrskej armády do Libanonu v roku 1976. Štúdia má prispieť k hlbšiemu poznaniu palestínskej otázky a histórie Libanonu, ktoré boli v sledovanom období úzko prepojené. Vnútorňý vývin v palestínskom odboji a vnútropolitický vývoj v Libanone je podaný na pozadí medzinárodnej politiky, predovšetkým na pozadí arabsko-izraelského konfliktu, mocenského súperenia arabských štátov a tiež dvoch svetových politických blokov na čele s USA a ZSSR. Práca si teda kladie za cieľ podať syntetický pohľad na historický vývin palestínskeho odboja v skúmanom období v siločiarach vnútroštátnej politiky Libanonu, regionálnej politiky a medzinárodnej politiky. Z tohto dôvodu je dynamika palestínskeho odboja umiestnená do širšieho politického kontextu a práca si kladie za cieľ podať ju prostredníctvom faktorov, ktoré najviac ovplyvnili skúmané obdobie.

Štúdia je písaná v chronologickej zostave, aby umožnila dokonalý prehľad všetkých na seba nadväzujúcich udalostí. Ich priebeh a dôsledky majú prispieť k vytvoreniu komplexného obrazu situácie, ktorá sa vytvorila v Libanone v prvej polovici roka 1976. Štúdia je rozdelená na tri časti. V prvej časti sú opísané dôvody, ktoré viedli Organizáciu za oslobodenie Palestíny oficiálne vstúpiť do občianskej vojny v Libanone, ako aj príčiny rozpadu libanonskej armády. Druhá časť je venovaná vnútorným problémom vo vnútri palestínskeho odboja, ktorý sa práve počas tohto obdobia začal ešte väčšmi štiepiť. V tretej časti sa zaoberáme postojom lokálnych aj svetových veľmocí k libanonskému konfliktu a k pripravovanej sýrskej intervencii.

2 ORGANIZÁCIA ZA OSLOBODENIE PALESTÍNY OFICIÁLNE VSTUPUJE DO OBČIANSKEJ VOJNY V LIBANONE

Niektoré hnutia a organizácie spadajúce pod Organizáciu za oslobodenie Palestíny (OOP) sa síce do bojov v Libanone zapájali už od začiatku vypuknutia občianskej vojny, avšak najsilnejšie hnutie v OOP al-Fatah, ktorého vodca Jāsir ʿArafāt

bol zároveň predsedom OOP, presadzovalo politiku nezasahovania. Začiatkom roka 1976 sa však odohrali udalosti, ktoré naplno vtiahli OOP do libanonskej občianskej vojny. 4. januára 1976 ozbrojenci z kresťanskej falangy³ začali obliehať dva palestínske utečenecké tábory, Tall az-Za'atar a Džisir al-Bāšā, nachádzajúce sa východne od Bejrútu. Oba tábory mali strategické postavenie, pretože ležali na hlavných výpadových cestách z východného Bejrútu a od septembra 1975 tieto cesty kontrolovali palestínske sily. Falangisti sa obávali možnej blokácie svojich zásobovacích línií a prítomnosť ozbrojených palestínskych milícií považovali za hrozbu svojej sféry vplyvu (Weinberger 1986, s. 178). Na oba tábory uvalili nepriechodnú blokádu.

Čoraz výraznejšie delenie Libanonu na kresťanské a moslimské enklávy vyvolalo reakciu Sýrie. Sýrsky minister zahraničných vecí °Abdalḥalīm Chaddām vyhlásil, že „Libanon je súčasťou Sýrie a my zabránime akýmkoľvek pokusom o jeho delenie“. Izrael, ktorý situáciu v Libanone pozorne sledoval, reagoval na toto vyhlásenie varovaním, že sa nebude pozeráť na rast „moslimskej moci“ v Libanone a pri akejkoľvek vonkajšej intervencii nebude stáť bokom. Izraelský predseda vlády Jicchak Rabin sa 10. januára 1976 vyjadril v podobnom duchu (Sorby 2011a, s. 206).

Štrnásteho januára 1976 pravicové kresťanské milície zaútočili a vyrabovali malý utečenecký tábor palestínskych kresťanov nachádzajúci sa v štvrti Dabīja v severnom Bejrúte a obyvateľov vyhnali do západného Bejrútu. O päť dní neskôr násilne vpadli do moslimského chudobného tábora v štvrti al-Karantīnā v blízkosti bejrútskeho prístavu, kde mnoho moslimov zmasakrovali a zvyšok vyhnali (Winslow 1996, s. 194). Toto strategické pobrežné územie spájalo východný Bejrút s regiónmi severne od Bejrútu, ktoré obývali predovšetkým príslušníci mārūnovskej menšiny.⁴

Odveta na seba nenechala dlho čakať. Hlavným cieľom protiútokov bojovníkov Libanonského vlasteneckého hnutia (LVH)⁵ a časti palestínskeho odporu sa stali pobrežné mestá ad-Dāmūr a Sa'đījāt nachádzajúce sa v oblasti južne od Bejrútu s väčšinou marūnovskou populáciou. Cieľom výberu týchto dvoch miest bolo zabrániť tomu, aby kresťanské pravicové sily odrezali cesty spájajúce západný Bejrút s palestínskymi pevnosťami v južnom Libanone. Druhým dôvodom bolo, že mesto ad-Dāmūr bolo základňou podpory bývalého libanonského prezidenta Kamīla Šam'ūna a v Sa'đījāt mal práve Kamīl Šam'ūn svoju luxusnú rezidenciu, ktorú sa ozbrojenci z ľavice rozhodli dobyť a donútiť Šam'ūna utiecť (Deeb 2003, s. 14). Potom, čo ľavicové sily obkľúčili palác Kamīla Šam'ūna, požiadal Šam'ūn o pomoc armádu. Na

³ Falangistická strana – vysoko organizovaná politická mārūnovská strana, ktorú viedol Pierre al-Džumajjil a jeho synovia Bašīr a Amīn;

⁴ Mārūnovci (na Slovensku uvádzaní nepresne ako maroniti) – sú odnožou kresťanskej cirkvi, meno prevzali od svojho patróna svätého Jána Mārūna.

⁵ Arabsky al-Ḥaraka al-waṭanīja al-lubnānīja – voľná koalícia predovšetkým moslimských ľavicových strán a hnutí, ktorú v roku 1969 sformoval Kamāl Džunbulāt, politický vodca družskej komunity.

rozkaz prezidenta Sulajmāna Frandžīju a napriek námietkam predsedu vlády Rašīda Karāmīho zaútočili lietadlá libanonského letectva 16. januára 1976 na postavenia ozbrojených síl ľavice, čo ešte väčšmi prehĺbilo rozpory vo vnútri libanonskej armády (Barak 2009, s. 100). Vedúce posty v libanonskej armáde totiž držali v rukách predovšetkým libanonskí kresťania, ktorých moslimská časť armády obviňovala z nadržovania pravici.

Bol to pád Ďabġje, blokáda táborov Tall az-Za^ctar a Džisr al-Bāšā a opätovné použitie armády Libanonu na podporu kresťanskej pravice, ktoré prinútili vedenie hnutia al-Fataġ konať a definitívne vstúpiť do ohnísk libanonskej občianskej vojny. V blízkosti izraelskej hranice bolo dislokovaných okolo 8000 vynikajúco vycvičených bojovníkov hnutia al-Fataġ, ktorí mali za úlohu brániť južné pevnosti proti útokom izraelských ozbrojených síl. Politickú základňu, o ktorú sa opieralo hnutie al-Fataġ, vždy tvorili predovšetkým obyvatelia utečeneckých táborov a jeho vedenie nemohlo mávnuť rukou nad hrozbou, ktorú predstavovalo vyhnanie ľudí z tábora v Ďabġji (Cobban 1985, s. 68-69). V reakcii na obliehanie palestínskych táborov Tall az-Za^ctar, ktorého populácia sa v januári 1976 pohybovala v rozmedzí 50 000 až 70 000 ľudí (v tom čase už vrátane mnohých chudobných Libanončanov z juhu) a Džisr al-Bāšā, OOP opustilo svoju oficiálnu politickú líniu nezasahovania do libanonskej krízy. Predseda OOP Jāsir ^cArafāt vyhlásil, že ozbrojené sily OOP použijú všetku silu, aby prelomili blokádu oboch táborov (Weinberger 1986, s. 179). 20. januára 1976 hnutie al-Fataġ preskupilo svoje sily z juhu a pripojilo sa k libanonskej opozícii (Cobban 1985, s. 69). Od tejto chvíle až do leta 1982 bol osud OOP v Libanone úzko spojený s libanonskou ľavicou.

Situácia sa v týchto dňoch rýchlo menila. Použitie síl pravidelnej armády proti ľavici zaktivizovalo vedenie Sýrie, ktorá kvôli vlastným záujmom nemohla dovoliť pád jednej alebo druhej strany konfliktu. Sýria pred svetom potrebovala ukázať, že sa pokúša ukončiť občiansku vojnu a obnoviť stabilitu Libanonu, avšak jej primárnym cieľom bolo získať čo najväčší vplyv v tejto krajine (Winslow 1996, s. 195). Ešte stále však nedozrel čas, aby sa do konfliktu zapojila priamo. Opäť raz bola na ovplyvnenie situácie využitá palestínska prosýrska organizácia aš-Šā^ciqa (Blesk) a jej vodca Zuhajr Muġsin.⁶ Deväťčlenná skupina pod vedením sýrskeho prezidenta Ĥāfīza al-Asada, vrátane najvyššieho predstaviteľa armády, letectva, tajnej služby, predsedu vlády, ministra zahraničných vecí, dvoch predstaviteľov regionálneho vedenia strany al-Ba^ct a predovšetkým vodcu organizácie aš-Šā^ciqa zasadla na mimoriadnom stretnutí 17. januára 1976 a výsledkom jej rokovania bolo rozhodnutie o intervencii pod vlajkou Palestínskej oslobodzovacej armády (POA) (Weinberger 1986, s. 182). Palestínska oslobodzovacia armáda, ktorá bola spolu s OOP založená v roku 1964, mala byť regulárnou (pravidelnou) armádou OOP. Avšak nezávislosť POA, ktorá bola rozdelená do niekoľkých brigád, mala krátke trvanie. Každá brigáda sa dostala pod velenie

⁶ Zuhajra Muġsina na pozíciu vodcu organizácie aš-Šā^ciqa dosadil priamo Ĥāfīz al-Asad.

krajiny, v ktorej bola dislokovaná. Brigáda ʿAjn Džālūt sa dostala pod velenie egyptskej armády, brigáda Ḥittīn a al-Jarmūk pod sýrske velenie, brigáda al-Qādisīja prešla pod iracké a brigáda al-Badr pod jordánske velenie (Nazzal 1997, s. 148-149). A práve Sýrčania využili brigádu POA v libanonskej občianskej vojne, aby slúžila ich vlastným záujmom.

Hneď na druhý deň po rokovaní, 18. januára 1976, jednotky POA patriace do brigády al-Jarmūk o sile asi 3500 mužov vstúpili do Libanonu (Evron 1987, s. 40). Títo vojaci boli podriadení sýrskemu veleniu, hoci oficiálne POA patrila pod velenie predsedu OOP Jāsira ʿArafāta. Jednotky POA, ktoré prekročili hranice Libanonu sa jasne postavili na stranu OOP a LVH. Väčšina príslušníkov tejto sily sa koncentrovala v údolí al-Biqāʿ, avšak jej prítomnosť dovolila silám OOP sústrediť sa na útoky na pobrežné mestá ad-Dāmūr a Saʿdījāt.

Sýrske vedenie týmto ťahom sledovalo vlastné ciele. Jednotky POA boli pred intervenciou prezborené a posilnené o ťažké zbrane. S podporou sýrskeho delostrelectva mali slúžiť ako protiváha libanonskej armáde, ktorá podliehala veleniu prezidenta republiky a ktorá už minimálne dvakrát pomohla kresťanským pravicovým milíciám. Zmena pomeru síl mala donútiť konzervatívne kresťanské sily pristúpiť na kompromis a prijať sýrsku mierovú iniciatívu (Deeb 2003, s. 14).

Sýrsky plán sa realizoval veľmi rýchlo. Do 20. januára 1976 ad-Dāmūr a ostatné obkľúčené marūnovské dediny padli a boli vyplienené. Rezidencia Kamīla Šamʿūna bola zničená 24. januára. Sily LVH spustili útoky na mesto Zaḡla a na niektoré marūnovské mestečky v severnom regióne ʿAkkār, zatiaľ čo palestínske sily z Tripolisu opäť zaútočili na mesto Zaḡartā. V kresťanských najvyšších kruhoch rástol pesimizmus, keďže vo východnom Bejrúte a v severnom sektore pohoria Libanon zostalo už iba niekoľko území pod priamou kontrolou kresťansko-pravicových síl. Až na výnimky sa zdalo, že celá krajina sa dostáva pod kontrolu Palestínčanov a LVH (Weinberger 1986, s. 181-183). Predseda libanonskej vlády Rašīd Karāmī niekoľkokrát vyzval obe strany na zastavenie bojov, ale keďže ani jedna zo strán na jeho výzvy nereagovala, premiér 20. januára 1976 ohlásil rezignáciu (Abraham 1996, s. 33).

Na novú situáciu ihneď zareagovali Sýrčania. Do Libanonu bola vyslaná diplomatická misia, ktorej členmi boli vysokopostavené politické osobnosti Sýrie. Vedúcim misie bol minister zahraničných vecí ʿAbdalḡalīm Chaddām, ktorého sprevádzali veliteľ sýrskeho letectva generál Nādžī Džamīl a náčelník generálneho štábu sýrskej armády, generál Ḥikmat aš-Šihābī. Misia, ktorá pricestovala 21. januára 1976 a zostala v Libanone až do 7. februára 1976, sa mala pokúsiť nájsť východisko z konfliktu a dosiahnuť upokojenie situácie. Prvým úspechom sýrskej misie bolo 22. januára 1976 vytvorenie sýrsko-palestínsko-libanonského Najvyššieho vojenského výboru,⁷ ktorý mal dozeráť na dodržiavanie prímeria. Výbor bol zložený z dvoch vysokopostavených sýrskych dôstojníkov, dvoch libanonských vojenských dôstojníkov

⁷ Arabsky – al-Ladžna al-ʿAskarīja al-ʿUljā.

a dvoch dôstojníkov OOP. Mal ďalších 23 podvýborov, ktoré boli poverené odstrániť barikády a zabezpečiť zastavenie paľby (Deeb 2003, s. 14-15). Všetko ukazovalo na nestrannú rokovaciu úlohu sýrskej delegácie. A hoci paľba okamžite zastavená nebola, predseda vlády Rašíd Karāmī stiahol svoju rezignáciu (Weinberger 1986, s. 185).

Palestínska pomoc sprevádzaná podporou Sýrie sa prejavila v posilnení sebavedomia niektorých moslimských dôstojníkov v libanonskej armáde. 21. januára 1976 sunnitský poručík libanonskej armády Aḥmad al-Čaṭīb, pochádzajúci z rodiny notáblov⁸ z oblasti Džabal aš-Šūf, ktorá riadila zbrojovku v mestečku Rāšijā, vyhlásil vytvorenie Libanonskej arabskej armády (LAA).⁹ Táto organizácia, ako jej názov naznačuje, sa mala stať arabskou národnou protiváhou libanonskej armáde, v ktorej podľa neho prevládali izolacionistické tendencie a bola „nástrojom“ v rukách mārūnovských milícií (Barak 2009, s. 101). Predstavitelia LAA obvinili velenie libanonskej armády, najmä popredných mārūnovských dôstojníkov, že počas bitky o al-Karantīnu a Dāmūr nelegálne pomáhali pravicovým kresťanským milíciám. Rovnako obvinili letectvo libanonskej armády, že použilo svoje lietadlá *Hawker Hunter*, aby sa pokúsilo zastaviť obliehanie Dāmūru a rezidencie Kamīla Šamʿūna v obci Saʿdījāt (Cobban 1985, s. 69). Rebélia poručíka Aḥmada al-Čaṭība sa začala v kasárni v mestečku Hāšbajā, kde na jeho výzvu zareagovalo niekoľko stoviek vojakov a niekoľko dôstojníkov nižších hodností, väčšinou moslimov, ktorí postupne preberali kontrolu nad ďalšími kasárňami libanonskej armády v údolí al-Biqāʿ a v južnom Libanone, teda nad územiaми s väčšinovou moslimskou populáciou. Tak sa začala tzv. „vojna kasární“, keď prívrženci poručíka Aḥmada al-Čaṭība zaberali jeden vojenský tábor za druhým, rabovali zariadenia, zbrane, muníciu a verbovali vojakov, ktorí prejavili záujem sa k nim pripojiť (Barak 2009, s. 101).

Organizáciu začali finančne podporovať Líbya, a najmä OOP, ktorá sa prostredníctvom LAA dostala k ťažkým zbraniam z vyrabovaných kasární. Proti aktivitám LAA sa však razantne postavila Sýria, podľa ktorej takéto dezercie podporujú rozpad libanonskej armády a prispievajú k destabilizácii Libanonu (El Khazen 2000, s. 332-333).

Sýrske úsilie hľadať prijateľné riešenie pre všetky strany zainteresované v libanonskej vojne vyvrcholilo v polovici februára 1976. Sýrska diplomatická misia vedená ʿAbdalḥalīmom Chaddāmom 7. februára 1976 opustila Libanon v sprievode libanonského prezidenta Sulajmāna Frandžiju a predsedu vlády Rašída Karāmīho, ktorí cestovali na oficiálnu návštevu Sýrie do Damasku, kde rokovali so sýrskym prezidentom Ḥāfīzom al-Asadom. Týždeň po tejto návšteve, 14. februára 1976, prezident Sulajmān Frandžija predstavil súbor vnútorných politických reforiem známy ako Program vlasteneckej činnosti (Barnāmadž al-ʿamal al-waṭanī), neskôr premenovaný na Ústavný dokument (al-Waṭīqa ad-dustūrīja) (Mardelli 2012, 333).

⁸ Notáblovia – významní mestskí činitelia, hodnostári.

⁹ Arabsky – Džajš Lubnān al-ʿArabī.

Sedemnásťbodový Ústavný dokument definoval Libanon ako arabskú krajinu a hoci zohľadňoval niektoré výhrady moslimov voči politickému zriadeniu, konfesiónálny základ politického systému Libanonu sa reformovať nemal. Parlamentné mandáty mali byť síce rozdelené v rovnakom pomere medzi kresťanov a moslimov (v pomere 50 % k 50 %) a každá komunita mala získať svoj proporcionálny podiel zastúpenia, avšak princíp rozdelenia troch najvyšších postov v štáte – prezident mārūnovec, predseda vlády moslim sunnita, predseda parlamentu moslim ščita – mal zostať zachovaný. Rozdeľovanie nižších politických postov na konfesiónálnom základe malo byť zrušené. Predsedu vlády už nemal menovať prezident, ale mala ho vybrať a voliť 51 % väčšina parlamentu a svoj kabinet mal zostaviť až po konzultácii s parlamentom a po súhlase prezidenta. Mala byť založená Najvyššia rada s oprávnením viesť zákonné procedúry proti prezidentovi, premiérovi a vláde. Všetky dekréty a návrhy zákonov mali byť podpísané aj prezidentom aj predsedom vlády, s výnimkou menovania premiéra a jeho rezignácie, prípadne odvolania niektorého ministra. Zmeny sa týkali aj súdnictva, a to vytvorením inštitúcie zvanej Ústavný súd (Barak 2009, s. 102).

Ani libanonská pravica, ani ľavica a ani Palestínčania presne nevedeli ako sa postaviť k Programu zo 14. februára. Sýrčania, ktorí boli spoluautori Ústavného dokumentu, si od jeho prijatia sľubovali, že prispeje k ukončeniu občianskej vojny a posilní sýrsku pozíciu zmierovateľa a arbitra v spore medzi jednotlivými libanonskými komunitami. Vo všeobecnosti predpokladaná nová sýrska úloha ako neutrálneho rozhodcu mimoriadne podráždila populárneho vodcu libanonskej ľavice, Kamāla Džunbulāta, ktorý sa rázne postavil proti tomuto dokumentu, pretože podľa neho prakticky potvrdzoval súčasný status quo v Libanone (El-Solh 2004, s. 337). Predstavitelia kresťanských menšín nakoniec súhlasili s prijatím Ústavného dokumentu, ale moslimská ľavica a OOP ho z rôznych dôvodov podporiť odmietali, hoci OOP zo začiatku sýrsku iniciatívu vívala (Ziser 2001, s. 133).

Nespokojnosť Sýrie s opozíciou voči Ústavnému dokumentu rástla. Ani so sýrskym sprostredkovaním vytvorený Najvyšší vojenský výbor nedokázal zmierniť boje medzi znepriatelenými komunitami a ich frakciami. Všetky pokusy o zmierenie sa ukazovali ako neúčinné. 10. marca 1976 sa situácia prudko zmenila, keď moslimskí vojaci libanonskej armády prevzali kontrolu nad ďalšími kasárňami a deklarovali lojalitu Aḥmadovi al-Čaḥḥbovi a jeho LAA.

Túto situáciu sa pokúsil využiť sunnitský veliteľ bejrútskej posádky libanonskej armády, brigadier ʿAbdalʿazīz al-Aḥḥdab. 11. marca 1976 sa náhle zjavil v televíznom vysielaní štátnej televízie, kde vyhlásil dočasnú vojenskú vládu nad celou krajinou a vyzval prezidenta Sulajmāna Frandžiju, aby rezignoval (El Khazen 2000, s. 333). Vo svojom televíznom prejave tvrdil, že sa neusiluje o prevzatie moci a sľúbil, že hneď ako bude zvolený nový prezident, moc odovzdá civilným politikom (Barak 2009, s. 103).

Podstatné na tomto pokuse o prevrat bolo, že hoci °Abdal°azīz al-Aḥḍab sa prezentoval ako predstaviteľ libanonskej armády, neboli to jej príslušníci, kto ho sprevádzal do budovy televízie. Ozbrojený sprievod mu robili jednotky, ktoré viedol °Alī Ḥasan Salāma prezývaný Abū Ḥasan, bývalý tajomník hnutia al-Fataḥ a po roku 1970 významný člen organizácie „Čierny september“ (Cooban 1985, s. 70-71). Práve prítomnosť palestínskych ozbrojencov pri „televíznom prevrate“ provokovala viacerých účastníkov konfliktu. Sýria, ktorej vedúci predstavitelia si želali zotrvanie Sulajmāna Frandžiju v úrade prezidenta, ale aj realizáciu Ústavného dokumentu, akciu brigadiera °Abdal°azīza al-Aḥḍaba okamžite odmietli. V sýrskom vedení prevládal názor, že prevrat bol riadený a vopred odsúhlasený vedením LVH a OOP za egyptskej podpory, a že hlavným cieľom bolo zasiahnúť spojenca Sýrie Sulajmāna Frandžiju. Ani vodca LVH Kamāl Džunbulāt pokus o prevrat nepodporil. Potvrdil, že si rovnako želá rezignáciu prezidenta Sulajmāna Frandžiju, avšak najlepšia cesta, ako ho donútiť k odstúpeniu, má byť permanentný, ale nepriamy tlak zo strany armády, a nie vojenský režim v krajine (Barak 2009, s. 103). Dva dni po pokuse °Abdal°azīza al-Aḥḍaba o prevrat došlo v libanonskej armáde k ďalšiemu štiepeniu. Plukovník Anṭuwān (Antoine) Barakāt, mārūnovský dôstojník pochádzajúci z mesta Zaġartā, vyjadril lojalitu prezidentovi Frandžijovi a prevzal kontrolu nad kasárňami v blízkosti ministerstva obrany. Jeho krok podporili aj ďalší mārūnovskí dôstojníci, o. i. majori Fu’ād Mālik a Sa’d Ḥadād, ktorý prevzal kasárne v meste Mardž’ajūn v južnom Libanone (El Khazen 2000, s. 333).

Výzvu na odstúpenie Sulajmāna Frandžiju z funkcie prezidenta ignorovali takmer všetky skupiny zúčastnené v Libanonskej občianskej vojne s výnimkou OOP, ktorej jednotlivé skupiny nadviazali najužšie kontakty s dezertujúcimi vojakmi podporujúcimi či už Aḥmada al-Chaṭība alebo °Abdal°azīza al-Aḥḍaba (Talhāmi 2001, s. 114). Predstavitelia OOP svojimi krokmi nasledovali iba získavanie nových spojencov a ťažkých zbraní z vyrabovaných kasární, ale tiež oslabenie libanonskej armády. Vychádzajúc z poučenia z Jordánska, kde bola proti OOP nasadená armáda, chceli tentoraz predísť možnosti nasadenia jednotnej armády, aby predišli prípadnej porážke síl OOP a podobnej tragédii ako v Jordánsku. Na druhej strane, napriek tomu, že niektoré jednotky libanonskej armády s prevahou kresťanov sa postavili na stranu prezidenta, rozklad v armáde prijali so sklamaním najmä kresťanské strany a prezident Sulajmān Frandžija, ktorí dúfali, že libanonskú armádu využijú proti OOP a ľavicovej koalícii okolo LVH.

Vytvorenie LAA a zvyšujúca sa podpora zo strany ďalších dezertujúcich moslimských vojakov povzbudilo Kamāla Džunbulāta. Ten začal mobilizovať svoju milíciu a 16. marca 1976 vyzval na rozhodujúcu bitku. Veril, že by mohol minimálne poraziť kresťanských vodcov a ukončiť nadvládu mārūnovskej komunity, a dosiahnuť radikálnu zmenu politického systému v Libanone (Deeb 2003, s. 16). Po tejto výzve sa boje v Libanone zintenzívnili. Libanonská arabská armáda, družská milícia Pokrokovej socialistickej strany a palestínske ozbrojené organizácie spustili sériu koordinovaných

útokov proti kresťanským milíciám, ktoré boli donútené k ústupu. Jednotky LAA sa priblížili ku kľúčovým postom na juhu Libanonu v okolí miest Mardž^čajūn a al-Chijām. Palestínčania v spolupráci s milíciami ľavice postupovali k mestu Zağartā, silnej kresťanskej bašte, získavali prevahu v severnom regióne ^čAkkār a obkľúčili mesto Zaħla. Drúzska milícia zaútočila v kopcoch juhovýchodne od Bejrútu s úmyslom obsadiť hlavnú cestnú komunikáciu spájajúcu Bejrút s Damaskom. Ozbrojenci z OOP a milícia Nezávislého nāširovského hnutia zaútočili na pozície milície Falangistickej strany v bejrútskej hotelovej štvrti a donútili ju k ústupu. Postupne dobýjali kresťanskú východnú časť Bejrútu a jej obrancovia sa museli sťahovať ďalej na východ (Winslow 1996, s. 197).

3 ROZKOL V ORGANIZÁCH ZA OSLOBODENIE PALESTÍNY: PALESTÍNSKA OSLOBODZOVACIA ARMÁDA A AŞ-ŞĀ^čIQA NA STRANE SÝRIE

Výzva Kamāla Džunbulāta pritiahla pozornosť Sýrie. Od samého začiatku konfliktu v Libanone (apríl 1975) Sýria poskytovala politickú a vojenskú podporu, predovšetkým zbrane OOP a tiež Džunbulātovmu Libanonskému vlasteneckému hnutiu. Sýrske vedenie využívalo požiadavky ľavicovej koalície okolo LVH a rovnako sťažnosti tradičných lídrov na oslabovanie libanonského štátu, čím nútilo hľadať sýrsku politickú podporu a – ako už bolo spomenuté – považovať Sýriu za jediného prostredníka a riešiteľa situácie (Deeb 2003, s. 10). Na dosiahnutie tohto sýrskeho cieľa bola využívaná už spomínaná organizácia aš-Şā^čiqā, ktorá slúžila ako nástroj vnútornej sýrskej politiky. Sýriou podporovaná palestínska ozbrojená organizácia aš-Şā^čiqā získala na dôležitosť, keď sa centrum palestínskej aktivity presunulo z Jordánska do Libanonu. Jej prostredníctvom mohla Sýria ovplyvňovať vývoj v Libanone. Robila to takým spôsobom, že organizácia aš-Şā^čiqā sa pokúšala vytvárať napätie v libanonskej vnútornej politike, a tým prispievať k zhoršovaniu vzťahov medzi Palestínčanmi a Libanonským vedením (Sorby 2011a, s. 64). Zasahovaním do libanonských záležitostí v prospech Palestínčanov sa Sýria snažila získavať politický vplyv. Jej cieľom však nebola úplná porážka libanonského režimu, prípadne zmena politického systému, ale len oslabenie režimu, najmä jeho mārūnovského vedenia. Sýrske vedenie, a predovšetkým sýrsky prezident, si neželali víťazstvo „radikálov“ v Libanone a už vôbec nie rozšírenie moci a prestíže OOP (Winslow 1996, s. 198). Sýrskym záujmom bolo, aby OOP bojovala proti Izraelu, ale nie aby dominovala v Libanone. Sýrsky prezident Ĥāfīz al-Asad sa snažil, aby Sýria prevzala kontrolu nad OOP. Už na stretnutí s Jāsirom ^čArafātom v Damasku v októbri 1975 palestínskemu vodcovi povedal: „Ty nezastupuješ Palestínčanov o nič viac ako my.“ „Nezabudni, že neexistujú žiadni Palestínčania ani žiadna palestínska entita. Je iba (Veľká) Sýria!“ (Rubin 2005, s. 80)

Hroziaca porážka kresťanských milícií nútila predovšetkým mārūnovských vodcov hľadať pomoc v zahraničnej intervencii. Z pohľadu Sýrie, v ktorej časť politických špičiek na Libanon nazerala, ak už nie ako na svoju provinciu, tak

minimálne ako na sféru svojho vplyvu, to mohla byť jedine sýrska armáda, ktorá by v Libanone intervenovala. Sýrsky prezident Ḥāfīz al-Asad mal stále pred očami sýrske skúsenosti počas jordánsko-palestínskeho konfliktu v septembri 1970, že akákoľvek vojenská intervencia Sýrie na strane OOP by okamžite spustila izraelskú a americkú reakciu. Preto bolo logické, že ak Sýria chce vojensky zasiahnuť v Libanone, musí tak urobiť na strane tých, ktorí bojovali proti OOP. Tými boli najmä libanonský prezident Sulajmān Frandžīja, Falangistická strana Pierra al-Džumajjila, či Strana liberálnych vlastencov Kamīla Šamʿūna. So Sulajmānom Frandžījom mal Ḥāfīz al-Asad vybudovaný relatívne dobrý vzťah, avšak potreboval si ešte zlepšiť vzťahy aj s vodcom najsilnejšej libanonskej kresťanskej milície. Prostredníkom na dosiahnutie tohto cieľa sa opäť stal Zuhajr Muḥsin, vodca organizácie aš-Šāʿīqa, ktorý 6. decembra 1975 zorganizoval návštevu Pierra al-Džumajjila v Damasku (Deeb 2003, s. 11-12). Prípadná sýrska vojenská intervencia do Libanonu musela mať v očiach verejnosti a medzinárodnej politiky známky legitimacy, a preto Sýrčania potrebovali dosiahnuť, aby ju podporovali prezident Sulajmān Frandžīja a aj jeho mārūnovskí spojenci.

To, čo Kamāl Džunbulāt povzbudený úspechmi nevidel úplne jasne, správne prečítal predseda OOP Jāsir ʿArafāt. Džunbulātovo odmietnutie zmierovacieho plánu, nazvaného Ústavný dokument, spojenie síl LVH s dezertérmi združenými v LAA a výzva na konečný boj boli udalosti, ktoré jasne podkopávali úlohu Sýrie ako zmierovateľa v Libanone a poskytovali jej vhodnú príležitosť na možnú vojenskú intervenciu. V snahe zabrániť takémuto scenáru Jāsir ʿArafāt štyri dni po „televíznom prevrate“, teda deň pred výzvou Kamāla Džunbulāta zasadiť finálny úder kresťanom, požiadal sýrskeho prezidenta, aby vytvoril účinný tlak na Sulajmāna Frandžīju a donútil ho k rezignácii. Ḥāfīz al-Asad mu odpovedal, že „toto vôbec nie je podstatná otázka pre libanonské masy“ (Weinberger 1986, s. 196).

Jāsir ʿArafāt potom viackrát vyzval oboch na spoločné stretnutie, a hoci tak Kamāl Džunbulāt ako aj Ḥāfīz al-Asad spoločné stretnutie najprv odmietli, nakoniec 27. marca 1976 vodca LVH predsa do Damasku odcestoval. Počas ich spoločného sedemhodinového stretnutia Kamāl Džunbulāt naďalej naliehal na sýrskeho prezidenta, aby donútil Sulajmāna Frandžīju rezignovať. Táto podmienka na ukončenie bojov zrejme iba prehĺbila priepasť medzi oboma predstaviteľmi, pretože Sýria začiatkom apríla 1976 ukončila podporu, ktorú od nej dostával Libanonský vlastenecký front (Cobban 1985, s. 71). Ḥāfīz al-Asad neskôr opísal výsledok stretnutia tak, že Kamāl Džunbulāt mal v úmysle ďalej bojovať, preto na druhý deň informoval o rozhovore aj iniciátora stretnutia Jāsira ʿArafāta.¹⁰ V nasledujúcich dňoch Jāsir ʿArafāt zintenzívil svoje zmierovacie úsilie, pokúšajúc sa zmierniť tón vzájomného konfliktu medzi Sýriou a LVH. Keďže OOP svojou politikou neposkytovala Sýrii dostatočnú zámkienku

¹⁰ Reč Háfīza al-Asada zo dňa 20. júla 1976. Dostupné na:
http://en.wikisource.org/wiki/Hafez_al-Assad_speech,_20_July_1976

na intervenciu a mārūnovskí vodcovia zatiaľ Sýriu o intervenciu nežiadali, spor s Kamālom Džunbulātom sa javil ako ďalšia možnosť na získanie takejto zámienky.

Spor medzi Sýriou a LVH sa preniesol z politickej aj do vojenskej roviny. Začiatkom apríla Kamāl Džunbulāt obvinil Sýriu, že na hraniciach s Libanom sústreďuje 17 000 vojakov, a túto skutočnosť komentoval sarkastickou poznámkou: „Dúfame, že vstúpia do Libanonu, aby pomohli LVH.“ Obvinil sýrskeho prezidenta, že sa pokúša prerušiť zásobovacie trasy streľiva a zbraní medzi LVH a OOP a odkázal mu, že narušiť spojenectvo oboch organizácií sa mu nepodarí (Weinberger 1986, s. 199). Džunbulátovo podozrenie o nasadení sýrskych ozbrojených síl sa potvrdilo 9. apríla 1976, keď jednotky organizácie aš-Šā'iq a tiež sýrski vojaci z 91. brigády na dvoch miestach prekročili hranice a vstúpili do Libanonu. V prvom prípade to bol hraničný prechod al-Mašna^c, ktorým vedie hlavná cestná komunikácia Bejrút – Damask. Jednotky postupujúce po tejto ceste založili pri meste Štawra vojenský tábor a poskytli podporu obkľúčeným kresťanským silám sústredeným v meste Zaḥla. V druhom prípade to bol prechod pri dedine Dajr al-^cAšājir, kadiaľ prechádzala hlavná zásobovacia línia Palestínčanov do južného Libanonu (Cobban 1985, s. 71). Aj keď väčšinu vojakov, ktorí vstúpili do Libanonu, tvorili Palestínčania z organizácie aš-Šā'iq, nikto nepochyboval, že táto organizácia podlieha sýrskemu veleniu a má iba maskovať sýrske záujmy.

Dátum 9. apríl 1976 nebol vybraný náhodne. Keď prezident Sulajmān Frandžija odmietol februárovú aj marcovú výzvu ľavice na rezignáciu, sýrski predstavitelia iniciovali návrh, podľa ktorého mala byť voľba nového prezidenta posunutá na máj 1976. Táto zmena by si bola vyžiadala zmenu ústavy tak, aby nový prezident mohol byť zvolený šesť mesiacov namiesto dvoch mesiacov pred ukončením mandátu funkcie doterajšieho prezidenta, ktorého šesťročný prezidentský mandát sa mal skončiť 23. septembra 1976. Tento kompromis mal dať nový impulz pre obnovu sýrskeho zmierovacieho programu na urovanie konfliktu (Safran 1991, s. 247). Poslanci parlamentu sa 9. apríla 1976 zišli a odhlasovali zmenu článku 73 libanonskej ústavy, ktorý hovoril o konaní prezidentských volieb pred koncom funkčného obdobia súčasného prezidenta (Grafton 2003, s. 152). Prekročenie libanonskej hranice sýrskymi vojakmi v ten istý deň s veľkou pravdepodobnosťou malo slúžiť aj ako účinný tlak na poslancov z kresťanských strán, pretože iba hlasy moslimských poslancov by na zmenu ústavy neboli nestačili. Voľby nového prezidenta boli stanovené na 1. máj 1976.

Po 9. apríli 1976 nastala na palestínskej strane paradoxná situácia. Kým predstavitelia OOP vrátane jej predsedu sa už otvorene postavili na stranu libanonskej moslimskej ľavice a ozbrojené skupiny spadajúce pod OOP bojovali po boku milícií LVH, tak organizácia aš-Šā'iq, ktorá bola súčasťou OOP, pomáhala libanonským kresťanom. Kamāl Džunbulāt v reakcii na prekročenie hraníc sýrskymi vojakmi ponúkol ďalšie vysvetlenie sýrskej politiky. Podľa neho tento vojenský zásah nemal prispieť k pokoju a stabilite v Libanone, ale jeho cieľom bolo zabrániť OOP a LVH

dosiahnuť víťazstvo, pričom chce „ustanoviť novú rovnováhu medzi dvoma bojujúcimi stranami“. 12. apríla 1976 Džunbulāt poslal správu generálnemu tajomníkovi Ligy arabských štátov Maḥmūdovi Rijāḍovi týkajúcu sa sýrskeho vpádu do Libanonu. Požadoval politickú intervenciu LAŠ v súlade s jej chartou „ktorá garantuje bezpečnosť a rešpektovanie nezávislosti každého členského štátu“ (Deeb 2003, s. 19).

Pokračujúca kríza medzi Sýrčanmi a LVH si vyžiadala okamžitú palestínsku reakciu. 15. apríla 1976 sa Jāsir ʿArafāt ponáhlal do Damasku, aby rokoval o urovnaní sporu medzi Libanonským vlasteneckým hnutím, OOP a Sýrčanmi. Výsledkom bola sedembodová dohoda, v ktorej OOP súhlasila prijať „jednotný postoj proti ktorejkoľvek strane, ktorá by obnovila boje“. Palestínski vodcovia verejne vyjadrili podporu sýrskej zmierovacej iniciatíve, rovnako aj nesúhlas s rozdelením Libanonu (Weinberger 1986, s. 201). Vďaka pomoci jednotiek aš-Šāʿiqy a sýrskej armády prevaha LVH a OOP v druhej polovici apríla 1976 mierne poklesla. Obe znepriatelené strany však naďalej pokračovali vo vzájomných útokoch a pokoj v Libanone zostával v nedohľadne. Aj v Bejrúte naďalej pokračovalo ostreľovanie, rabovanie a únosy (Winslow 1996, s. 199).

Ako už bolo spomenuté, prítomnosť sýrskych vojakov na libanonskom území mala okrem iného za cieľ vytvorenie tlaku na libanonský parlament, s cieľom uľahčiť voľbu kandidáta na prezidenta, ktorý by vyhovoval Sýrii aj mārūnovcom. Pred voľbami nového prezidenta Libanonu Sýria pokračovala vo svojej stratégii, ktorá mala za cieľ získať súhlas vodcov najsilnejších mārūnovských strán ako Pierre al-Džumajjil, Kamīl Šamʿūn a Sulajmān Frandžija so sýrskou politikou a pozvanie na urovnanie sporu. Sýria, aby si udržala podporu svojho hlavného spojenca, prezidenta Sulajmāna Frandžiju, ani netlačila na jeho rezignáciu ešte pred ukončením mandátu (Deeb 2003, s. 18). V duchu tejto politiky sa niesol aj výber kandidáta na nového prezidenta: podporu Sýrie získal Iljās Sarkīs, ktorého podporovala Falangistická strana a Strana liberálnych vlastencov. Jeho súperom vo voľbách bol Rajmūn Iddah (Raymond Eddé), ktorého podporovala nielen ľavicová koalícia, ale aj odporcovia statusu quo. Zatiaľ čo Rajmūn Iddah bol dlhodobým kritikom konzervatívnych kresťanských vodcov a aj sýrskeho zasahovania do vnútorných záležitostí Libanonu, Iljās Sarkīs sa sýrskemu tlaku nebránil (Weinberger 1986, s. 202).

Termín volieb bol posunutý z 1. mája 1976 na 8. mája 1976, pretože budova libanonského parlamentu bola počas bojov v Bejrúte vážne poškodená. Hlasovanie poslancov, ktoré rozhodlo o novom prezidentovi Libanonu, prebehlo v súkromnej vile Manšūr, ktorá sa stala dočasným sídlom parlamentu. Príchod poslancov do nej narušilo ostreľovanie, ku ktorému sa uchýlili príslušníci ľavicových milícií a niektorých palestínskych skupín patriacich pod OOP, s cieľom zastrašiť poslancov a zabrániť im v účasti na hlasovaní. Prístupové cesty do vily Manšūr strážili príslušníci organizácie aš-Šāʿiqy a vojaci POA (El Khazen 2000, s. 344), obe pod kontrolou Sýrie. Novým prezidentom Libanonu sa stal Iljās Sarkīs, za ktorého hlasovalo 66 poslancov, proti nebol nikto a 3 sa hlasovania zdržali. Zvyšných 33 poslancov, z ktorých väčšina

podporovala Rajmūna Iddaha, hlasovanie bojkotovali. Takto vyjadrili svoj protest proti zasahovaniu Sýrie a USA do vnútorných záležitostí Libanonu. Na hlasovaní sa totiž zúčastnil aj americký mimoriadny vyslanec v Libanone, L. Dean Brown (Winslow 1996, s. 199). Iljās Sarkīs sa prezidentskej funkcii ujal 23. septembra 1976.

Zatiaľ čo Kamāl Džunbulāt obvinil Sýriu zo zasahovania do volieb libanonského prezidenta, reakcia OOP bola o niečo miernejšia. Hoci sa OOP pred voľbami jasne postavila za Rajmūna Iddaha, otvorenej konfrontácii so Sýriou sa predseda Jāsir °Arafāt po voľbách vyhol. Vysoký predstaviteľ OOP, Abū Ijād, dokonca pripustil, že budúci libanonský prezident bude mať plnú podporu OOP (Weinberger 1986, s. 203).

Večer 8. mája 1976, teda v deň prezidentských volieb, POA kontrolovaná Sýriou sa pridala k falangistickej milícii a spolu začali mohutnú ofenzívu s cieľom vytlačiť milície LVH zo svojich pozícií v horách v oblasti Kisrawān nachádzajúcej sa severne od Bejrútu. Kamāl Džunbulāt na útok podporovaný Sýriou zareagoval výzvou, aby sa sily LVH, OOP a LAA spojili pod jedno spoločné velenie. Opakovane presviedčal Jāsira °Arafāta, že konečným cieľom Sýrie je zakročiť proti OOP, podobne ako to urobil kráľ Ĥusajn v Jordánsku v roku 1970. 12. mája 1976 bola vytvorená koalícia pod velením Kamāla Džunbulāta známa ako Spoločné sily (al-Qūwāt al-muštāraka), ktoré mali za cieľ brániť dosiahnuté vojenské zisky a čeliť nielen novej ofenzíve, ale aj Sýrčanom. K spoločným silám sa pripojili aj palestínski bojovníci z OOP a po spoločnom protiútoke v Kisrawāne boli Falangisti nútení ustúpiť (Winslow 1996, s. 199). Tieto udalosti poslúžili Sýrii, pretože sa stále zreteľnejšie ukazovalo, že mārūnovskí vodcovia budú potrebovať pomoc zvonka.

4 SÝRSKA INTERVENCIA V LIBANONE

V súvislosti s úmyslom zasiahnuť v Libanone musela sýrska vláda brať do úvahy aj možné reakcie superveľmocí. ZSSR podporoval OOP a niektoré ľavicové frakcie boli výrazne prosovietske. Rovnako prosovietske stanoviská zastávali aj niektoré už predtým spomínané arabské krajiny, ktoré mali v Libanone svoje záujmy. Aj USA sledovali predovšetkým svoje strategické záujmy v regióne, kam patrilo zadržiavanie šírenia komunizmu. Vzhľadom na to, že libanonskí kresťania boli v drvivej väčšine prozápadne orientovaní, bolo zrejmé, čie záujmy boli USA bližšie (Levite et al. 1992, s. 101).

Keď sa žiadna arabská krajina nepostavila na výraznejší odpor proti sýrskej nepriamej vojenskej intervencii (prostredníctvom POA a aš-Šā°iqy), sýrskeho zasahovania do prezidentských volieb, a ani LAŠ nereagovala na sťažnosť Kamāla Džunbulāta z apríla 1976, Sýria získala istotu, že sa nemusí obávať žiadnej vážnej reakcie na svoj prípadný zásah v Libanone. Obavy v Sýrii vzbudzovali iba možné nepriaznivé reakcie USA a Izraela.

Hoci situácia v Libanone bola vážna – občianska vojna sa naplno rozohorela, umierali civilisti a počet utečencov sa zvyšoval – Libanon nebol hlavnou politickou

témou ani na Blízkom východe, ani v USA a ani v Izraeli. Dôležitejšou témou pre administratívu Geralda Forda a ministra zahraničných vecí Henryho Kissingera bol politický proces mierového urovnania vzťahov medzi Izraelom a Egyptom a medzi Izraelom a Jordánskom. Izraelské územie priamo susedilo s Libanomom, takže situácia v susednej krajine sa ho dotýkala viac, ale prioritou boli rokovania s Egyptom. Izrael však podporoval mārūnovské sily obmedzenými zbrojnými dodávkami, ktoré sa zvýšili po stretnutí Kamīla Šam'ūna s izraelským premiérom Jicchakom Rabinom na konci marca 1976 (Evron 1987, s. 43). Treba poznamenať, že nebolo ani v americkom a už vôbec nie v izraelskom záujme, aby OOP posilnila svoju pozíciu v Libanone a Izrael dal najavo, že nedopustí, aby sa OOP znova usadila na juhu Libanonu. (Sorby 2011b, s. 106). OOP veľmi tvrdo kritizovala prebiehajúce mierové rozhovory medzi Izraelom a Egyptom, čím výrazne podkopávala americkú snahu o dosiahnutie dohody týchto dvoch štátov.

Izraelské vedenie si veľmi dobre uvedomovalo, že prípadné víťazstvo ľavice, a tým aj OOP, by znamenalo veľkú hrozbu pre izraelskú bezpečnosť. Ani dodávky izraelských zbraní kresťanským milíciám nemohli zvrátiť situáciu. Izrael sa podozrievavo díval aj na sýrske zasahovanie do záležitostí Libanonu a aj na sýrsku nepriamu intervenciu. Izraelčania sa napriek rastúcej sýrskej moci nad Libanomom nehrnuli do vojenskej konfrontácie so Sýriou, veď od Októbrovej vojny neuplynuli ani tri roky. Navyše možný konflikt Izraela so Sýriou by bol narazil na výhrady USA kvôli už spomínaným rozhovorom s Egyptom (Levite et al. 1992, s. 101).

Hoci Izrael sa spočiatku tvrdo staval proti sýrskemu vojenskému zásahu v Sýrii, časom svoj postoj prehodnotil. Dôvodom boli spoločné sýrsko-izraelské záujmy, ktoré obe krajiny v Libanone mali, a ktoré boli začiatkom procesu komunikácie medzi Tel Avivom a Damaskom prostredníctvom USA. Prienik v záujmoch hľadal americký minister zahraničných vecí Henry Kissinger počas marca 1976, keď separátne komunikoval s izraelskou a sýrskou stranou. S výsledkom mohli byť všetky strany spokojné. Sýria mala byť v Libanone jedinou stabilizujúcou silou, ktorá bude chrániť kresťanov, libanonskú vládu a bude brániť rastu sily OOP (Evron 1987, s. 46). Taká sýrska prítomnosť v Libanone, ktorá by oslabila OOP a pomohla kresťanskej pravici, bola pre Izrael veľmi prijateľná voľba. Podmienky pre prípadnú sýrsku vojenskú intervenciu ešte neboli presne dohodnuté. Izraelčania si viackrát stanovovali rôzne limity rozsahu sýrskej intervencie: Sýria by nemala rozmiestniť sily južne od rieky Līṭānī, nemala by použiť letecké sily a nemala by nasadiť rakety zem-vzduch na libanonskom území (Rabinovich 1985, s. 106). Hranicu, za ktorú nemali Sýrčania preniknúť, nazývali „červená línia.“ Keď Sýria 9. apríla 1976 nepriamo vstúpila do Libanonu, izraelské bezpečnostné zložky na túto situáciu nereagovali. Predseda vlády Jicchak Rabin 13. apríla 1976 túto situáciu verejne komentoval slovami, že „veci sa vyvíjajú tak, že dnes Sýrčania zachraňujú kresťanov“ (Evron 1987, s. 48).

Svoje záujmy v Libanonskej kríze malo aj Jordánsko. Jordánskym cieľom bolo predovšetkým oslabiť OOP a zasadiť mu konečnú ranu. Jordánsky kráľ Ḥusajn počas svojej oficiálnej návštevy USA v apríli 1976 loboval za sýrsku intervenciu, keď sa vyjadril, že „iba Sýria môže ukončiť spor v Libanone“ (Deeb 2003, s. 19). Kráľ Ḥusajn riešil túto záležitosť aj so svojimi priamymi izraelskými kontaktmi. Jeden takýto kontakt bol nadviazaný na stretnutí v Londýne, kde sa zastavil na ceste do Jordánska z aprílovej návštevy Washingtonu. Na tomto stretnutí sa kráľ Ḥusajn pokúšal zladit' sýrske, jordánske a izraelské záujmy v Libanone, ktoré mali zničiť OOP definitívne (Evron 1987, s. 51). Izraelské noviny Haaretz o dvadsať rokov neskôr, 8. apríla 1995 uviedli, že Jicchak Rabin v reakcii napísal kráľovi Ḥusajnovi list, v ktorom akceptoval sýrsku intervenciu do Libanonu. Po svojej oficiálnej návšteve v Damasku 8. až 10. mája 1976 kráľ Ḥusajn vyjadril „absolútnu podporu pre veľkú úlohu, pred ktorou stojí Sýria pod vedením Ḥāfīza al-Asada, a to prerušiť sprisahania a zaistiť jednotu, bezpečnosť a nezávislosť Libanonu“. Kráľ Jordánska dúfal, že Ḥāfīz al-Asad oslabí OOP a možno aj vymení jeho vedenie (Deeb 2003, s. 19). Situácia sa teda vyvinula tak, že Sýria a Izrael mali v Libanone spoločné záujmy.

Keď násilie v Libanone neutíchlo ani po voľbách prezidenta a pribúdalo mŕtvych civilistov, francúzsky prezident Giscard d'Estaing 22. mája 1976 navrhol, že Francúzsko poskytne 5000 svojich vojakov, ktorí by nastolili v Libanone mier a poriadok. Táto ponuka však bola podmienená súhlasom všetkých strán konfliktu (Mangold 1978, s. 105). Ponuka vyvolala vlnu nesúhlasných vyhlásení vydávaných rôznymi skupinami a zvlášť OOP a LVH, ktorí rázne odmietli francúzsku vojenskú intervenciu. Najmä Kamāl Džunbulāt vyhlásil, že LVH bol proti prítomnosti vojenských jednotiek akýchkoľvek, aj arabských, na libanonskej pôde (Deeb 2003, s. 19). Z tohto odmietnutia rozhodne vyťažila Sýria, ktorá chcela rovnako zabrániť izraelskej alebo francúzskej vojenskej intervencii. Na konci mája 1976 prezident Sulajmān Frandžija a jeho nástupca Iljās Sarkīs požiadali prezidenta Ḥāfīza al-Asada, aby intervenoval (Evron 1987, s. 52).

Keďže boje v Libanone neutíchali a bolo stále pravdepodobnejšie, že Sýria hodlá intervenovať v Libanone, Jāsir °Arafāt podnikol posledný zúfalý pokus zastaviť boje medzi rôznymi kresťanskými milíciami a silami OOP a ľavice. Dúfal, že dohoda o zastavení paľby by bola dostatočným argumentom na to, aby sýrske sily, ktoré sa už od apríla 1976 zhromažďovali na hraniciach, nevstúpili do Libanonu. Odcestoval do Damasku opäť s návrhom sedembodovej dohody o zastavení paľby z apríla, aby ju znova predložil sýrskemu prezidentovi na schválenie. Ḥāfīz al-Asad na predložený návrh predsedovi OOP odpovedal: „V poriadku, dám ti 48 hodín, aby si dosiahol zastavenie paľby. Potom, už neberiem zodpovednosť za to, čo sa stane.“

Po návrate do Bejrútu Jāsir °Arafāt zvolal mimoriadne stretnutie vodcov väčšiny organizácií a hnutí OOP a Kamāla Džunbulāta. Hneď ako začal hovoriť o zastavení paľby, Kamāl Džunbulāt sa postavil a chystal sa opustiť miestnosť. Povedal, že necíti žiadnu potrebu zastavovať paľbu a že sa chystá rozprávať so svojimi

americkými kamarátmi, aby zariadili, že Sýria do Libanonu nevstúpi. Jāsir °Arafāt na neho zakričal: „Sadni si! Nemôžeš odísť. Musíme dosiahnuť dohodu o zastavení paľby medzi tebou a kresťanmi a dohodu musíš dosiahnuť teraz.“ Vodca LVH skutočne veril, že Američania (s niektorými diplomatmi udržiaval pomerne živé kontakty) ho podporia v boji proti kresťanom a v prípade sýrskej intervencie zasiahnu. A všetci bojovníci na strane ľavice tomu uverili spolu s ním. Výsledkom stretnutia bola síce dohoda na zastavení paľby, ale bolo jasné, že ani LVH ani ľavicové sily v OOP dosiahnutú dohodu nehodlajú ctíť. Naopak, zaprisahali sa, že ak Sýrčania prídu, budú proti nim bojovať. Jāsir °Arafāt nemal sil situáciu zmeniť (Hart 1989, s. 425).

Sýrske rozhodnutie koncom mája 1976 rozšíriť svoju vojenskú intervenciu v Libanone nebolo založené na fakte, že táto akcia určite nespustí vojenskú protiakciu Izraela. Treba zdôrazniť, že Sýria si nebola istá izraelskou reakciou. Hlboké podozrenia a značná dvojjazyčnosť na strane Izraela a USA pretrvávala, a Sýrčania nikdy nepotvrdili jednoznačný dohovor medzi Izraelom a Sýriou sprostredkovanú Američanmi (Evron 1987, s. 52). Izraelský predseda vlády v roku 1976 Jicchak Rabin sa vo svojich pamätiach tajným kontaktom so Sýriou vyhýba. Spomína iba „červenú líniu“, ktorá bola podľa neho stanovená iba symbolicky až neskôr po sýrskej intervencii (Rabin 1996, s. 280). V noci z 31. mája na 1. júna 1976 ozbrojené sily Sýrie vstúpili do Libanonu a okamžite prelomili odpor palestínskych a ľavicových síl, ktoré obliehali niektoré kresťanské mestá a postupovali ďalej (Seale 1990, s. 283).

V predvečer sýrskej intervencie 31. mája 1976 Jāsir °Arafāt opustil Libanon, aby mohol prostredníctvom iných arabských predstaviteľov vyvíjať tlak na Hāfiza al-Asada. V najlepšom prípade mohol Jāsir °Arafāt dúfať v arabskú politickú intervenciu, ktorá by limitovala dopad katastrofy na Palestínčanov v dôsledku sýrskej vojenskej intervencie (Hart 1989, s. 425). Táto intervencia viedla k bizarnej aliancii Sýrie so silami pravicovo orientovaných libanonských kresťanov, ktoré bojovali s palestínsko-ľavicovou koalíciou. Zásah Sýrie zvrátil pomer síl na bojisku, zachránil pravicové sily pred porážkou a prinútil Kamāla Džunbulāta a Jāsira °Arafāta ustúpiť (Sorby 2012, s. 91).

5 ZÁVER

Keď sýrske vojenské jednotky prekročili hranice a vstúpili do Libanonu, Sýria spustila jednu z najkontroverznejších vojenských akcií vo svojej histórii. Najmä výber spojencov bol šokujúci, keďže sýrski vojaci a bojovníci mārūnovských milícií bojovali spoločne proti silám OOP a LVH. Nech boli motívy sýrskeho prezidenta akékoľvek, faktom je, že invázia sýrskych vojsk vzniknutý konflikt v Libanone ešte väčšmi vyeskalovala. Postupu Sýrie nerozumeli ani arabské štáty v Lige arabských štátov. Politické udalosti a z nich vyplývajúce dôvody, ktoré viedli k invázii do Libanonu, sme opísali v predchádzajúcom texte. Avšak bezprostrednou zámienkou pre takýto postup Sýrčanov sa stala žiadosť o poskytnutie pomoci obyvateľom dvoch mārūnovských dedín v severnom Libanone. Sýrska propaganda pred vstupom na libanonské územie

uviedla, že prichádza na pomoc obyvateľom práve týchto dvoch dedín, o ktorú sami Sýriu požiadali. Išlo o dediny al-Qubajāt a ʿAndaqat, ktoré mali byť koncom mája 1976 ostreľované a napadnuté jednotkami Libanonskej arabskej armády.

V hodnotení záverov predloženej štúdie sa môžeme zamerať na tri podstatné momenty v skúmanom období. Prvý predstavuje rozpad libanonskej armády na jej konfesijné časti, ktorý viedol k úplnému znefunkčneniu Libanonu ako štátu, pretože centrálna vláda stratila autoritu a nevedela tak kontrolovať vlastné ozbrojené sily. Dezercie, či odmietnutie poslušnosti viedli k vytvoreniu armád, ktoré pôsobili mimo velenia štátu. Druhým momentom bola skutočnosť, že Palestínčania pôsobiaci v POA a organizácii aš-Šāʿiqa poslúchali rozkazy Sýrie, a nie rozkazy OOP. Tretím dôležitým momentom boli tajné nepriame rokovania dvoch znepriatelených režimov – Izraela a Sýrie – ktoré v Libanone sledovali vlastné záujmy.

Prínos nášho skúmania vidíme v tom, že štúdia ukazuje, akým podielom sa jednotlivé strany pričínili o eskaláciu konfliktu a aj o samotnú sýrsku intervenciu v júni 1976. Nejde iba o vnútorné konfesijné zložky libanonskej spoločnosti, či Palestínčanov, ktorým je v predloženej štúdii venovaný značný priestor, ale aj regionálne mocnosti a svetové veľmoci sledujúce vlastné záujmy v Libanone.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ABRAHAM, A. J. (1996): *The Lebanon War*. Westport: Praeger Publishers, 1996. 199 s. ISBN 0-275-95389-0.
2. BARAK, O. (2009): *The Lebanese Army: A National Institution in a Divided Society*. New York: State University of New York Press, 2009. 272 s. ISBN 978-0-7914-9345-8.
3. COBBAN, H. (1985): *The Palestine Liberation Organisation: People, Power and Politics*. New York: Cambridge University Press, 1985. 309 s. ISBN 0-521-27216-5.
4. DEEB, M. (2003): *Syria's Terrorist War on Lebanon and the Peace Process*. New York: Palgrave Macmillan, 2003. 285 s. ISBN 978-1403962485.
5. EL KHAZEN, F. (2000): *The Breakdown of the State in Lebanon 1967 – 1976*. Cambridge: Harvard University Press, 2000. 448 s. ISBN 978-0674081055.
6. EVRON, Y. (1987): *War and Intervention in Lebanon*. Beckenham: Croom Helm, 1987. 246 s. ISBN 978-0709914518.
7. EL-SOLH, R. (2004): *Lebanon and Arabism*. Oxford: The Centre for Lebanese Studies, 2004. 389 s. ISBN 1-86064-051-6.
8. GRAFTON, D. (2003): *The Christians of Lebanon: Political Rights in Islamic Law*. New York: Tauris Academic Studies, 2003. 265 s. ISBN 1-86064-944-0.
9. HART, A. (1989): *Arafat, a Political Biography*. Bloomington: Indiana University Press, 1989. 560 s. ISBN 0-253-32711-3.

10. LEVITE, A. – JENTLESON, B. – BERMAN, L. (1992): *Foreign Military Intervention: The Dynamics of Protracted Conflict*. New York: Columbia University Press, 1992. 335 s. ISBN 0-231-07295-3.
11. MANGOLD, P. (1978): *Superpower Intervention in the Middle East*. London: Routledge, 1978. 209 s. ISBN 0-85664-543-5.
12. MARDELLI, A. (2012): *Middle East Perspectives: From Lebanon (1968-1988)*. Bloomington: iUniverse, 2012. 679 s. ISBN 978-1-4759-0672-1.
13. NAZZAL, N. – NAZZAL, L. (1997): *Historical Dictionary of Palestine*. Lanham: Scarecrow Press, 1997. 304 s. ISBN 0-810-832-399.
14. RABIN, Y. (1996): *The Rabin Memoirs*. Los Angeles: University of California Press. 1996. 435 s. ISBN 0-520-20766-1.
15. RABINOVICH, I. (1985): *The War for Lebanon, 1970-1985*. New York: Cornell University Press, 1985, 265 s. 978-0801493133.
16. RUBIN, B. – RUBIN, J. (2005): *Yasir Arafat: A political Biography*. New York: Oxford University Press, 2005. 372 s. ISBN 0-19-516689-2.
17. SAFRAN, N. (1991): *Saudi Arabia: The Ceaseless Quest for Security*. New York: Cornell University Press, 1991. 525 s. ISBN 0-8014-9484-2.
18. SEALE, P. (1990): *Asad of Syria: The Struggle for the Middle East*. Los Angeles: University of California Press, 1990. 559 s. ISBN 0-520-06976-5.
19. SORBY, K. R. (2011a): Libanonská občianska vojna 1975 – 1976. In *Studia Politica Slovaca*, 2011, roč. 4, č. 1, s. 54-66.
20. SORBY, K. R. (2011b): Syria and the 1975 – 1976 Civil War in Lebanon. In *Asian and African Studies*, 2011, roč. 20, č. 2, s. 193-213.
21. SORBY, K. R. (2012): Snaha Sýrie získať postavenie regionálnej mocnosti na Blízkom východe, 1970 – 1976. In *Studia Politica Slovaca*, 2012, roč. 5, č. 1, s. 81-93.
22. SORBY, K. R. – SORBY K. ml. (2011): *Blízky východ v medzinárodnej politike (1971-1990)*. Bratislava, Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. 266 s. ISBN 978-80-225-3227-3.
23. TALHAMI, G. H. (2001): *Syria and the Palestinians: The Clash of Nationalism*. Gainesville: University Press of Florida, 2001. 257 s. ISBN 0-8130-2063-8.
24. WEINBERGER, N.J. (1986): *Syrian Intervention in Lebanon*. New York: Oxford University Press, 1986. 367 s. 978-0195040104.
25. WINSLOW, C. (1996): *Lebanon: War and Politics in a Fragmented Society*. London: Routledge, 1996. 344 s. 978-0415144032.
26. ZISER, E. (2001): *Asad's Legacy: Syria in Transition*. London: C. Hurst & Co., 2001. 219 s. ISBN 1-85065-445-X.